

**1949-CU İL
12 AVQUST
TARİXLİ
CENEVRƏ
KONVENSIYALARI
VƏ ONLARA
ƏLAVƏ PROTOKOLLAR**

**1949-CU İL
12 AVQUST TARİXLİ
CENEVRƏ
KONVENSİYALARI**

**QURUDA DÖYÜŞƏN SİLAHLI QÜVVƏLƏRDƏ
YARALILARIN VƏ XƏSTƏLƏRİN VƏZİYYƏTİNİN
YAXŞILAŞDIRILMASI HAQQINDA
1949-CU İL 12 AVQUST TARİXLİ
CENEVRƏ KONVENSİYASI**

Quruda döyüşən ordularda yaralıların və xəstələrin vəziyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında 1929-cu il 27 iyul tarixli Cenevrə Konvensiyasına yenidən baxmaq məqsədilə 1949-cu il aprelin 21-dən avqustun 12-dək Cenevrədə keçirilmiş Diplomatik Konfransda təmsil olunan Hökumətlərin aşağıda imza edən Səlahiyyətli Nümayəndələri aşağıdakılar barəsində razılığa gəldilər:

**I FƏSİL
ÜMUMİ MÜDDƏALAR**

MADDƏ 1

Konvensiyaya əməl olunması

Razılığa gələn Yüksək Tərəflər bütün hallarda bu Konvensiyaya əməl edəcəklərini və əməl olunmasını təmin edəcəklərini öhdələrinə götürürlər.

MADDƏ 2

Konvensiyanın tətbiqi

Dinc dövrdə həyata keçirilməli olan müddəaları çıxmaqla, bu Konvensiya iki və ya daha çox Razılığa gələn Yüksək Tərəf arasında baş verə bilən bütün elan olunmuş müharibə və ya hər hansı digər silahlı münaqişə hallarında, – hətta onlardan biri müharibə vəziyyətini tanımasa belə, – tətbiq edilir.

Konvensiya həmçinin Razılığa gələn Yüksək Tərəflərdən birinin ərazisinin qismən və ya tamamilə işğal olduğu bütün hallarda, – hətta bu işğal heç bir silahlı

müqavimətlə qarşılaşmasa belə, – tətbiq edilir.

Münaqişənin tərəfi olan Dövlətlərdən biri bu Konvensiyanın iştirakçısı olmasa belə, Konvensiyanın iştirakçısı olan Dövlətlər öz qarşılıqlı münasibətlərində Konvensiya ilə bağlı qalacaqlar. Həm də onlar, əgər yuxarıda göstərilən Dövlət Konvensiyanın müddəalarını qəbul və tətbiq edirsə, həmin Dövlətə münasibətdə də Konvensiya ilə bağlı olacaqlar.

MADDƏ 3

Beynəlxalq xarakter daşımayan münaqişələr

Razılığa gələn Yüksək Tərəflərdən birinin ərazisində beynəlxalq xarakter daşımayan silahlı münaqişə baş verdikdə, münaqişədə iştirak edən hər bir Tərəf ən azı aşağıdakı müddəaları tətbiq etməyə borcludur:

(1) Döyüş əməliyyatlarında bilavasitə iştirak etməyən şəxslərlə, o cümlədən döyüş silahını yerə qoymuş silahlı qüvvələrin üzvləri ilə və xəstələnmə, yaralanma, tutulma və ya hər hansı digər səbəb üzündən sıradan çıxmış şəxslərlə onların irqinə, dərisinin rənginə, dininə və ya əqidəsinə, cinsinə, mənşəyinə və ya əmlak vəziyyətinə və ya hər hansı digər oxşar meyarlara görə heç bir ayrı-seçkilik qoyulmadan, bütün hallarda insani rəftar olunmalıdır.

Bu məqsədlə, yuxarıda göstərilən şəxslərə qarşı aşağıda sadalanan bütün əməllər qadağan edilir və hər zaman və hər yerdə qadağan ediləcəkdir:

(a) həyata və sağlamlığa qəsd, xüsusən adamöldürmənin bütün növləri, bədən xəsarəti yetirmə, qəddar rəftar və ya işgəncə;

(b) girov götürmə;

(c) insan ləyaqətinə qarşı qəsd, xüsusən təhqiredici və ya ləyaqəti alçaldan rəftar;

(d) müvafiq qaydada təsis edilmiş, sivil xalqların zəruri saydıqları prosesual təminatların tətbiq olunduğu məhkəmə tərəfindən çıxarılan hökm olmadan şəxsin cəzaya məhkum edilməsi və cəzanın icra olunması.

(2) Yaralılar və xəstələr toplanılmalı və onlara qayğı

göstərilməlidir.

Hər hansı qərəzsiz humanitar təşkilat, məsələn, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi münaqişənin tərəflərinə öz xidmətlərini təklif edə bilər.

Bunlardan əlavə, münaqişənin tərəfləri xüsusi sazişlər yolu ilə bu Konvensiyanın qalan müddələrinin hamısının və ya bir hissəsinin qüvvəyə minməsi üçün səy göstərməlidirlər.

Bundan əvvəlki müddələrin tətbiqi münaqişənin tərəflərinin hüquqi statusuna toxunmur.

MADDƏ 4

Neytral Dövlətlər tərəfindən Konvensiyanın tətbiqi

Neytral Dövlətlər bu Konvensiyanın müddələrini münaqişənin tərəflərinin silahlı qüvvələrinə mənsub olub onların ərazisində qəbul edilmiş və ya internə edilmiş yaralılara və xəstələrə, tibbi və dini heyətin üzvlərinə, eləcə də tapılmış cəsədlərə analogiya üzrə tətbiq edirlər.

MADDƏ 5

Tətbiq müddəti

Bu Konvensiya düşmən əlinə keçmiş himayədə olan şəxslər barəsində onların repatriasiya olunacağı son anadək tətbiq edilir.

MADDƏ 6

Xüsusi sazişlər

10, 15, 23, 28, 31, 36, 37 və 52-ci maddələrdə birbaşa nəzərdə tutulmuş sazişlərdən əlavə, Razılığa gələn Yüksək Tərəflər ayrıca tənzimlənməsini məqsədəuyğun saydıqları istənilən məsələyə dair başqa xüsusi sazişlər bağlaya bilərlər. Heç bir xüsusi saziş yaralıların və xəstələrin, habelə tibbi və dini heyətin üzvlərinin bu Konvensiya ilə müəyyən edilmiş vəziyyətinə xələl gətirməməli və bu Konvensiyanın onlara verdiyi hüquqları məhdudlaşdırmamalıdır.

Yaralılar və xəstələr, habelə tibbi və dini heyətin üzvləri,

Konvensiyanın onlara şamil olunduğu bütün müddət ərzində, bu sazişlərdən faydalanmaqda davam edirlər, amma yuxarıda göstərilən və ya sonradan bağlanmış sazişlərə bunun açıq-aşkar əksinə olan müddəaların daxil edildiyi hallar, eləcə də münaqişənin bu və ya digər tərəfinin həmin şəxslər barəsində daha əlverişli tədbirlər gördüyü hallar burada istisna təşkil edir.

MADDƏ 7

Hüquqlardan imtinanın yolverilməzliyi

Yaralılar və xəstələr, habelə tibbi və dini heyətin üzvləri bu Konvensiyanın və, əvvəlki maddədə nəzərdə tutulan xüsusi sazişlər varsa, həmin sazişlərin onlar üçün təmin etdiyi hüquqlardan heç bir halda qismən və ya bütövlükdə imtina edə bilməzlər.

MADDƏ 8

Himayəçi Dövlətlər

Bu Konvensiya münaqişənin tərəflərinin mənafələrini qorumaq vəzifəsi daşıyan Himayəçi Dövlətlərin köməyi ilə və onların nəzarəti altında tətbiq edilir. Bunun üçün Himayəçi Dövlətlər, diplomatik və ya konsul əməkdaşlarından əlavə, özlərinin və ya başqa neytral Dövlətlərin vətəndaşları sırasından nümayəndələr təyin edə bilərlər. Həmin nümayəndələrin təyin olunmasına onların öz vəzifələrini yerinə yetirəcəkləri Dövlət razılıq verməlidir.

Münaqişənin tərəfləri Himayəçi Dövlətlərin təmsilçilərinin və ya nümayəndələrinin işini mümkün olduğu qədər asanlaşdırmalıdırlar.

Himayəçi Dövlətlərin təmsilçiləri və ya nümayəndələri bu Konvensiya ilə müəyyən edilmiş vəzifələrindən heç bir halda kənara çıxıb bilməzlər; xüsusən onlar öz vəzifələrini yerinə yetirdikləri Dövlətin zəruri təhlükəsizlik ehtiyaclarını nəzərə almalıdırlar. Onların fəaliyyəti yalnız məcburi hərbi zərurətdən irəli gələn müstəsna və müvəqqəti tədbir kimi məhdudlaşdırıla bilər.

MADDƏ 9

Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin fəaliyyəti

Bu Konvensiyanın müddəaları Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin və ya hər hansı digər qərəzsiz humanitar təşkilatın yaralları və xəstələri, habelə tibbi və dini heyətin üzvlərini müdafiə etmək və onlara yardım göstərmək üçün münaqişənin müvafiq tərəflərinin razılığı əsasında həyata keçirdiyi humanitar fəaliyyətə maneə yaratmır.

MADDƏ 10

Himayəçi Dövlətlərin əvəzediciləri

Razılığa gələn Yüksək Tərəflər istənilən vaxt razılışıb bu Konvensiya ilə Himayəçi Dövlətlər üzərinə qoyulmuş vəzifələri qərəzsizliyə və səmərəliliyə tam təminat verən hər hansı təşkilata həvalə edə bilərlər.

Yaralılar və xəstələr və ya tibbi və dini heyətin üzvləri, səbəbindən asılı olmayaraq, Himayəçi Dövlətin və ya bu maddənin birinci hissəsində nəzərdə tutulan təşkilatın fəaliyyətindən faydalanmırlarsa və ya artıq faydalanmırlarsa, himayədə olan şəxsləri saxlayan Dövlət neytral Dövlətə və ya belə bir təşkilata müraciət edərək, münaqişə tərəflərinin təyin etdiyi Himayəçi Dövlət tərəfindən bu Konvensiyaya əsasən yerinə yetirilən vəzifələri öz üzərinə götürməyi xahiş etməlidir.

Himayəni bu şəkildə təşkil etmək mümkün olmadıqda, himayədə olan şəxsləri saxlayan Dövlət hər hansı humanitar təşkilata, məsələn, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinə müraciət edərək, Himayəçi Dövlət tərəfindən bu Konvensiyaya əsasən yerinə yetirilən humanitar funksiyaları öz üzərinə götürməyi xahiş etməli və ya bu maddənin tələbləri nəzərə alınmaqla, belə bir təşkilatın bu barədə təklifini qəbul etməlidir.

Hər hansı neytral Dövlət və ya müvafiq Dövlət tərəfindən dəvət edilən, yaxud yuxarıda göstərilən məqsədlər üçün öz xidmətlərini təklif edən hər hansı təşkilat bu Konvensiyanın himayəsində olan şəxslərin mənsub olduqları münaqişə tərəfinə münasibətdə məsuliyyət hissi ilə hərəkət

etməli və müvafiq funksiyaları öz üzərinə götürməyə və qərəzsiz yerinə yetirməyə qadir olduğuna yetərli zəmanət verməlidir.

Hərbi şəraitə görə, xüsusən bütün ərazisi və ya onun mühüm hissəsi işğal edildiyinə görə bir Dövlətin başqa Dövlətlə və ya onun müttəfiqləri ilə danışıqlar aparmaq azadlığı, müvəqqəti də olsa, məhdudlaşsın, həmin iki Dövlət arasında bağlanmış xüsusi sazişlər bundan əvvəlki müddəalara xələl gətirə bilməz.

Bu Konvensiyanın hər hansı müddəasında Himayəçi Dövlət barəsində göstəriş varsa, həmin göstəriş bu maddəyə uyğun olaraq onu əvəz edən təşkilatlara da şamil olunur.

MADDƏ 11

Barışdırma proseduru

Himayəçi Dövlətlər himayədə olan şəxslərin mənafeləri üçün münasib saydıqda, xüsusən münaqişənin tərəfləri arasında bu Konvensiyanın müddəalarının tətbiqi və ya təfsiri ilə əlaqədar ixtilaflar olduqda, həmin ixtilafların aradan qaldırılması məqsədilə özlərinin xoş məramlı xidmətlərini təklif etməlidirlər.

Bu məqsədlə Himayəçi Dövlətlərdən hər biri ya Tərəflərdən birinin xahişi ilə, ya da öz təşəbbüsü ilə münaqişənin tərəflərinə onların nümayəndələrinin, xüsusən üzərlərinə yaralılara və xəstələrə, tibbi və dini heyətin üzvlərinə qayğı göstərmək vəzifəsi həvalə olunmuş orqanlarının səlahiyyətli şəxslərinin imkan daxilində münasib bir neytral ərazidə görüşünü keçirməyi təklif edə bilər. Münaqişənin tərəfləri bu məqsədlə onlara verilən təklifləri həyata keçirməyə borcludurlar. Himayəçi Dövlətlər, lazım gələrsə, belə görüşdə iştirak etmək üçün ya neytral Dövlətə mənsub olan, ya da Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi tərəfindən göndərilən şəxsi razılıq verilməsi məqsədilə münaqişənin tərəflərinə təqdim edə bilərlər.

II FƏSİL YARALILAR VƏ XƏSTƏLƏR

MADDƏ 12

Himayə və qayğı

Silahlı qüvvələrin üzvləri və bundan sonrakı maddədə göstərilən digər şəxslər yaralandıqda və xəstələndikdə, onlara bütün hallarda hörmət və himayə göstərilməlidir.

Münaqişə tərəfinin hakimiyyəti altına düşdükdə, cinsinə, irqinə, milli mənsubiyyətinə və ya vətəndaşlığına, dini etiqadına, siyasi əqidəsinə və ya digər oxşar meyarlara görə heç bir ayrı-seçkilik qoyulmadan onlara humanist rəftar və qayğı göstərilməlidir. Onların həyatına və şəxsiyyətinə hər hansı qəsd, xüsusən, onların öldürülməsi və ya məhv edilməsi, işgəncəyə və bioloji təcrübələrə məruz qalması, tibbi yardımdan və qayğıdan qəsdən məhrum edilməsi, infeksiya ilə yoluxmalarına bilərəkdən şərait yaradılması qəti qadağandır.

Yalnız təxirəsalınmaz müalicə məqsədilə tibbi yardım göstərilməsinin növbəliyində üstünlüyə yol verilə bilər.

Qadınlarla onların cinsi nəzərə alınmaqla rəftar edilməlidir.

Yaralıları və xəstələrini düşməne tərk etmək məcburiyyətində qalan münaqişə tərəfi, hərbi şəraitin imkan verdiyi dərəcədə, onlara qayğı göstərilməsinə yardım etmək məqsədilə öz tibbi heyətinin və ləvazimatının bir hissəsini onlarla qoyub getməlidir.

MADDƏ 13

Himayədə olan şəxslər

Bu Konvensiya aşağıdakı kateqoriyalara mənsub olan yaralılara və xəstələrə tətbiq edilir:

(1) Münaqişə tərəfinin silahlı qüvvələrinin üzvlərinə, eləcə də silahlı qüvvələrin tərkibinə daxil olan qeyri-nizami birləşmələrin və ya digər könüllü dəstələrinin üzvlərinə.

(2) Münaqişənin tərəfinə mənsub olan, öz ərazisində və

ya ondan kənarda, hətta bu ərazi iŐ al edilsə belə, fəaliyyət göstərən m t Ő ktil müqavimət h r katlarının üzvləri də daxil olmaqla, digər qeyri-nizami birl Ő m l rin v  könüllü dəstələrinin üzvlərinə, bu Ő rtl  ki, həmin qeyri-nizami birl Ő m l r v  könüllü dəstələri, o cümlədən m t Ő ktil müqavimət hərəkatları aŐ ađıdaki Ő rtl r  uyđun gəlsinlər:

(a) tabeliyində olanlara görə məsuliyyət daŐıyan baŐıcsı vardır;

(b) uzaqdan seçilən müəyyən fərqləndirici niŐanı vardır;

(c) açıq Ő kild  silah g zdirirl r;

(d)  z əməliyyatlarını müharibə qanunlarına v  adətlərinə uyđun aparırlar.

(3) Himayədə olan Ő xsl ri saxlayan Dövlətin tanımadıđı hökumətə və ya hakimiyyət orqanına  zl rini tabe hesab edən nizami silahlı qüvvələrin üzvlərinə.

(4) Silahlı qüvvələrin bilavasitə üzvləri olmayan, lakin həmin qüvvələr tərəfindən verilmiŐ icaz y  əsasən onları m Őayit edən Ő xsl r , məsələn, hərbi təyyarə heyətlərinin mülki üzvlərinə, hərbi m xbirl r , t chizat lara, üzərlərinə silahlı qüvvələrin m iŐ t xidmətini həyata keçirmək vəzifəsi qoyulmuŐ əmək dəstələrinin və ya xidmətlərinin üzvlərinə.

(5) M naqiŐ  tərəflərinin beynəlxalq hüququn hər hansı digər müddəalarına görə daha  lveriŐli rəftardan faydalana bilməyən ticarət donanması gəmilərinin heyət üzvlərinə, o cümlədən kapitanlarına, losmanlarına v  gəmi Ő girdl rin , mülki təyyarələrinin heyət üzvlərinə.

(6) YaxınlaŐmaqla olan d Őm n  müqavimət göstərmək məqsədilə özləri silaha sarılan, nizami silahlı dəstələr yaratmađa macal tapmayan iŐ al edilm miŐ ərazinin sakinlərinə, bu Ő rtl  ki, onlar silahı açıq Ő kild  g zdirsintl r v  müharibə qanunlarına v  adətlərinə riayət etsintl r.

MADDƏ 14

Status

12-ci maddənin tələbləri nəzərə alınmaqla, d y Ő n tərəfin d Őm n əlinə ke miŐ bütün yaralılarını v  xəstələri hərbi əsir sayılır və onlara beynəlxalq hüququn hərbi əsirlərə aid

müddəaları şamil olunur.

MADDƏ 15

Yaralıların, xəstələrin və həlak olanların axtarılması. Təxliyə

Münaqişənin tərəfləri hər bir vaxt, xüsusən döyüşdən sonra yaralıları və xəstələri tapıb toplamaq, onları qarətdən və pis rəftardan qorumaq, onlara lazımi qayğıni təmin etmək, cəsədləri axtarıb tapmaq və onların qarət olunmasına yol verməmək üçün təxirə salmadan bütün mümkün tədbirləri görməlidinlər.

Hər dəfə şərait imkan verdikcə, döyüş meydanında tərək edilmiş yaralıları yerdən götürmək, dəyişdirmək və nəql etmək üçün müvəqqəti barışıq və ya atəşkəs əldə olunmalı və ya yerli sazişlər bağlanmalıdır.

Bununla bərabər, münaqişənin tərəfləri mühasirəyə alınmış və ya dövrələnmiş ərazilərdən yaralıların və xəstələrin çıxarılması və ya onların dəyişdirilməsi, habelə həmin ərazilərə gedən tibbi və dini heyətin və tibbi ləvazimatın oraya buraxılması üçün yerli sazişlər bağlaya bilərlər.

MADDƏ 16

Məlumatın qeydə alınması və göndərilməsi

Münaqişənin tərəfləri onların əlinə keçmiş qarşı Tərəfə mənsub yaralıların, xəstələrin və ya cəsədlərin şəxsiyyətinin müəyyən olunmasına kömək edəcək bütün məlumatı mümkün qədər tez qeydə almalıdırlar. Bu qeydlər, imkan daxilində, aşağıdakıları əks etdirməlidir:

- (a) şəxsin mənsub olduğu Dövlətin adı;
- (b) hərbi hissə və ya şəxsi nömrəsi;
- (c) soyadı;
- (d) adı və ya adları;
- (e) doğum tarixi;
- (f) şəxsiyyət vəsiqəsində və ya tanınma lövhəciyində olan digər məlumatlar;
- (g) əsir düşdüyü və ya öldüyü tarix və yer;
- (h) şəxsin yaralarına, xəstəliyinə və ya ölüm səbəbinə

dair məlumatlar.

Yuxarıda göstərilən məlumatlar Hərbi əsirlər ilə rəftar haqqında 1949-cu il 12 avqust tarixli Cenevrə Konvensiyasının 122-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş Məlumat Bürosuna mümkün qədər tezliklə çatdırılmalı, həmin büro isə onları Himayəçi Dövlət və Hərbi Əsirlər üzrə Mərkəzi Agentlik vasitəsilə bu şəxslərin mənsub olduğu Dövlətə göndərməlidir.

Münaqişənin tərəfləri ölüm şəhadətnamələrini və ya cəsədlərin lazımı qaydada təsdiq edilmiş siyahılarını hazırlayıb, həmin büro vasitəsilə bir-birinə göndərməlidirlər. Onlar cəsədin üstündə tapılmış ikiqat tanınma lövhəciyinin bir yarısını, ölmüş şəxsin vəsiyyətnaməsini, onun yaxın qohumları üçün vacib olan digər sənədləri, pulları və ümumiyyətlə, yadigar əhəmiyyətli bütün əşyaları toplayıb eyni şəkildə həmin büro vasitəsilə bir-birinə göndərməlidirlər. Həmin əşyalar, habelə tanınmamış digər əşyalar möhürlənmiş bağlamalarda göndərilməli, bağlamalara ölmüş sahiblərin şəxsiyyətinin müəyyən edilməsi üçün zəruri olan bütün məlumatları əks etdirən bəyannamə, eləcə də bağlamanın içindəkilərinin tam siyahısı əlavə edilməlidir.

MADDƏ 17

Cəsədlərlə bağlı tələblər. Məzarların Qeydiyyatı Xidməti

Münaqişənin tərəfləri təmin etməlidirlər ki, imkan daxilində cəsədlər fərdi qaydada dəfn olunsun və ya yandırılınsın, bundan əvvəl isə, ölümün təsdiq edilməsi, ölünün şəxsiyyətinin müəyyən edilməsi və bu barədə hesabatın hazırlanması üçün onun bədəni diqqətlə və əgər mümkünsə, tibbi müayinə edilsin. İkiqat tanınma lövhəciyinin bir yarısı və ya, əgər belə lövhəcik təqatdırsa, onda onun özü bədənin üstündə saxlanılmalıdır.

Zəruri gigiyena səbəbləri və ya ölənlərin dini ilə bağlı mülahizələr istisna olmaqla, heç bir halda cəsədlər yandırılmamalıdır. Cəsədin yandırıldığı halda, onun hansı səbəblərə görə və hansı şəraitdə yandırılması ölüm şəhadətnaməsində və ya cəsədlərin təsdiq edilmiş

siyahısında təfsilatı ilə göstərilməlidir.

Bundan əlavə, münaqişənin tərəfləri ölənlərin ləyaqətlə və, mümkün qədər, mənsub olduqları dinin tələblərinə uyğun olaraq dəfn edilməsini, qəbirlərinə hörmət edilməsini, onların imkan daxilində vətəndaşlığına görə qruplaşdırılmasını və həmişə tapıla bilməsi üçün lazımı qaydada qorunmasını və nişanlanmasını təmin etməlidirlər. Bu məqsədlə onlar döyüş əməliyyatları başlanan kimi, qəbirlərin yerləşdiyi yerdən asılı olmayaraq, cəsədlərin sonradan qəbirdən çıxarılmasına, ölənlərin şəxsiyyətinin müəyyən edilməsinə və mümkünsə, onların öz vətənlərinə göndərilməsinə imkan yaratmaq üçün Məzarların Rəsmi Qeydiyyatı Xidmətini yaratmalıdırlar. Bu müddəalar ölənlərin ölkəsinin arzusuna uyğun olaraq bu barədə müvafiq sərəncam qəbul edilənədək Məzarların Qeydiyyatı Xidməti Tərəfindən saxlanılan cəsəd külünə də şamil edilir.

Şərait yarandığı halda və ən gec döyüş əməliyyatları qurtaran kimi, bu Xidmətlər 16-cı maddənin ikinci hissəsində nəzərdə tutulmuş Məlumat Bürosu vasitəsilə qəbirlərin dəqiq yerini və əlamətlərini göstərən, eləcə də dəfn edilmiş cəsədlər barəsində ətraflı məlumat verən siyahıları bir-birinə göndərməlidirlər.

MADDƏ 18

Əhalinin rolu

Hərbi hakimiyyət orqanları yerli əhalinin insanpərvərlik hisslərinə müraciət edərək bu müraciətə qoşulanlara lazımı himayə göstərməklə və şərait yaratmaqla özlərinin nəzarəti altında yaralıları və xəstələri könüllü surətdə toplamağa və onlara qayğı göstərməyə çağıra bilərlər. Düşmən Tərəf müəyyən ərazi üzərində nəzarəti ələ alarsa və ya bərpa edərsə, belə şəxslərə o, eyni himayeni göstərməli və eyni şəraiti yaratmalıdır.

Hərbi hakimiyyət orqanları, hətta müdaxilə edilən və ya işğal altında olan bölgələrdə, vətəndaşlığından asılı olmayaraq, yaralıları və ya xəstələri yerli əhalinin və yardım cəmiyyətlərinin öz təşəbbüsü ilə toplamasına və onlara qayğı

göstərməsinə icazə verməlidirlər. Mülki əhali yaralılara və xəstələrə hörmət etməli və xüsusən, onlara qarşı zor işlətməkdən çəkinməlidir.

Yaralılara və ya xəstələrə qayğı göstərməyə görə heç kəs təqibə məruz qala və ya məhkum oluna bilməz.

Bu maddənin müddəaları işğalçı Dövləti yaralılara və xəstələrə tibbi və mənəvi qayğı göstərmək öhdəliyindən azad etmir.

III FƏSİL TİBBİ BİRLƏŞMƏLƏR VƏ MÜƏSSİSƏLƏR

MADDƏ 19

Himayə

Tibb Xidmətinin daimi müəssisələri və səyyar birləşmələri heç bir halda həmləyə məruz qalmamalı, əksinə, münaqişənin tərəfləri həmişə onlara hörmət və himayə göstərməlidirlər. Belə birləşmələr və müəssisələr düşmən Tərəfin əlinə keçdikdə, onları ələ keçirən Dövlət orada olan yaralılara və xəstələrə zəruri yardımı təmin edənədək həmin birləşmələrin və müəssisələrin heyəti öz vəzifələrinin icrasını davam etdirirlər.

Müvafiq hakimiyyət orqanları yuxarıda göstərilən tibbi müəssisə və birləşmələri mümkün qədər ələ yerləşdirməlidirlər ki, hərbi obyektlərə edilən həmlələr onları təhlükə qarşısında qoymasın.

MADDƏ 20

Xəstəxana gəmilərinin himayəsi

Dənizdəki silahlı qüvvələrdə yaralıların, xəstələrin və gəmi qəzasına uğrayanların vəziyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında 1949-cu il 12 avqust tarixli Cenevrə Konvensiyasının himayəsində olan xəstəxana gəmilərinə qurudan həmlə edilməməlidir.

MADDƏ 21

Tibbi birləşmələrin və müəssisələrin himayəsinə xitam verilməsi

Tibb Xidmətinin daimi müəssisələri və səyyar birləşmələri öz humanitar vəzifələrindən kənara çıxaraq, düşməne ziyan vuran hərəkətlər etməsələr, onların himayəsinə xitam verilməməlidir. Belə himayəyə yalnız bütün müvafiq hallarda ağlabatan bir müddət müəyyən edən xəbərdarlıq edildikdən sonra və bu xəbərdarlıq nəticəsiz qaldıqdan sonra xitam verilə bilər.

MADDƏ 22

Tibbi birləşmələrin və müəssisələrin himayədən məhrum edilmədiyi hallar

Aşağıdakılar tibbi birləşməni və ya müəssisəni 19-cu maddənin təminat verdiyi himayədən məhrum edən hallar sayılır:

(1) Birləşmə və ya müəssisənin heyətinin silahlı olması və onların bu silahları özünümüdafiə və ya sərəncamlarında olan yaralıların və xəstələrin müdafiəsi üçün istifadə etməsi;

(2) Birləşmə və ya müəssisənin, silahlı sanitariya xidmətçiləri olmadığına görə, keşik dəstəsi, saatdarlar və ya konvoy tərəfindən qorunması;

(3) Birləşmə və ya müəssisədə yaralılarından və xəstələrdən alınmış, lakin hələ müvafiq xidmətə təhvil verilməmiş əl silahının və döyüş sursatının aşkar edilməsi;

(4) Birləşmə və ya müəssisədə onun ayrılmaz tərkib hissəsini təşkil etməyən baytarlıq xidməti heyətinin və əmlakının aşkar edilməsi;

(5) Tibbi birləşmə və müəssisələrin və ya onların heyətinin humanitar fəaliyyətinin mülki əhalidən olan yaralılara və ya xəstələrə şamil olunması.

MADDƏ 23

Tibbi yardım zonaları və əraziləri

Dinc dövrdə Razılığa gələn Yüksək Tərəflər, döyüş

emaliyyatları başladıqdan sonra isə münaqişənin tərəfləri öz ərazilərində, zəruri hallarda isə işğal edilmiş ərazilərdə tibbi yardım zonaları və əraziləri yarada bilərlər. Bu zonalar və ərazilər elə təşkil edilməlidir ki, yaralılar və xəstələr, eləcə də bu zonaları və əraziləri təşkil və idarə etmək, orada cəmləşdirilmiş şəxslərə qayğı göstərmək vəzifəsinin həvalə olunduğu heyət müharibənin təsirindən müdafiə olunsunlar.

Döyüş emaliyyatlarının başlanması və gedişi zamanı müvafiq Tərəflər təşkil etdikləri tibbi yardım zonalarının və ərazilərinin qarşılıqlı surətdə tanınmasına dair sazişlər bağlaya bilərlər. Bu məqsədlə onlar bu Konvensiyaya əlavə edilmiş Saziş Layihəsinin müddəalarını zəruri hesab etdikləri dəyişikliklərlə birlikdə tətbiq edə bilərlər.

Himayəçi Dövlətlər və Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi belə tibbi yardım zonalarının və ərazilərinin təşkilini və tanınmasını asanlaşdırmaq məqsədilə öz xoş məramlı xidmətlərini göstərməyə dəvət olunurlar.

IV FƏSİL HEYƏT

MADDƏ 24

Daimi heyətin himayəsi

Müstəsna olaraq yaralıların və xəstələrin axtarılması, toplanılması, daşınması və ya müalicəsi və ya xəstəliklərin qarşısının alınması ilə məşğul olan, müstəsna olaraq tibbi birləşmələrin və müəssisələrin müdiriyyətinə mənsub heyətə, eləcə də silahlı qüvvələrə təhkim edilmiş ruhanilərə bütün hallarda hörmət və himayə göstərilməlidir.

MADDƏ 25

Yardımcı heyətin himayəsi

Yaralıların və xəstələrin axtarılması və ya toplanması, daşınması və ya müalicəsi məqsədilə zəruri hallarda sanitar, tibb bacısı və ya xərəkçi kimi fəaliyyət göstərmək üçün xüsusi

təlim almış silahlı qüvvələrin üzvlərinə də, düşmənlə rastlaşdıqları və ya onun əlinə keçdikləri bütün hallarda onlar həmin vəzifələri icra edirlərsə, hörmət və himayə göstərməlidir.

MADDƏ 26

Yardım cəmiyyətlərinin heyəti

24-cü maddədə nəzərdə tutulan heyətin vəzifələrinin icrası üçün cəlb olunan, öz Dövlətləri tərəfindən lazımı qaydada tanınmış və səlahiyyət verilmiş Milli Qırmızı Xaç Cəmiyyətlərinin və digər könüllü yardım cəmiyyətlərinin heyətləri, müharibə qayda-qanunlarına tabe olduqları halda, həmin maddədə göstərilən heyətə bərabər tutulur.

Razılığa gələn Yüksək Tərəflərdən hər biri istər dinc dövrdə, istərsə də müharibənin başlanması və ya gedişi zamanı, ancaq hər bir halda, silahlı qüvvələrinin nizami tibb xidmətinə kömək göstərmək üçün öz üzərinə məsuliyyət götürüb səlahiyyət verdiyi cəmiyyətləri faktik olaraq işə cəlb etməzdən əvvəl, onların adlarını digər Tərəfə bildirməlidir.

MADDƏ 27

Neytral ölkələrin cəmiyyətləri

Neytral ölkənin hər hansı tanınmış cəmiyyəti, yalnız öz Dövlətinin qabaqcadan razılığı və müvafiq münaqişə tərəfinin icazəsi ilə, həmin Tərəfə özünün tibbi heyəti və birləşmələri vasitəsilə yardım göstərə bilər. Belə heyət və birləşmələr həmin münaqişə tərəfinin nəzarəti altına verilir.

Neytral Dövlət belə yardımı qəbul edən Dövlətin düşməninə bu razılıq barəsində məlumat verir. Belə yardımı qəbul edən münaqişə tərəfi həmin yardımdan istifadə etməzdən əvvəl, düşmən Tərəfə bu barədə məlumat verməlidir.

Belə yardım, heç bir halda, münaqişəyə müdaxilə kimi qiymətləndirilməməlidir.

Bu maddənin birinci hissəsində göstərilən heyətin üzvləri mənsub olduqları neytral ölkəni tərk etməzdən əvvəl,

40-cı maddədə nəzərdə tutulan şəxsiyyət vəsiqələri ilə lazımi qaydada təmin edilməlidirlər.

MADDƏ 28

Tutulub saxlanılan heyət

24-cü və 26-cı maddələrdə göstərilən heyət üzvləri düşmən Tərəfin əlinə keçdikdə, yalnız onların sağlamlıq vəziyyətinin, mənəvi ehtiyaclarının və hərbi əsirlərin miqdarının tələb etdiyi qədər saxlanılırlar.

Bu qaydada saxlanılan heyət üzvləri hərbi əsir sayılırlar. Buna baxmayaraq, onlar ən azı Hərbi əsirlər ilə rəftar haqqında 1949-cu il 12 avqust tarixli Cenevrə Konvensiyasının bütün müddəalarından faydalanmalıdırlar. Onlar himayədə olan şəxsləri saxlayan Dövlətin hərbi qanun və qaydaları çərçivəsində və onun səlahiyyətli xidmətinin nəzarəti altında, öz peşə etikalarına uyğun olaraq, əsasən özlərinin mənsub olduqları silahlı qüvvələrdən olan hərbi əsirlərin xeyrinə öz tibbi və mənəvi borclarını yerinə yetirməkdə davam etməlidirlər. Bundan əlavə, tibbi və dini vəzifələrini yerinə yetirərkən onlar aşağıdakı güzəştlərdən istifadə edirlər:

(a) Onlara düşərgədən kənardakı əmək dəstələrində və ya xəstəxanalarda olan hərbi əsirlərə vaxtaşırı baş çəkməyə icazə verilməlidir. Əsirlikdə saxlayan Dövlət bu məqsəd üçün onlara lazımi nəqliyyat vasitələri verməlidir.

(b) Hər bir düşərgədə daha yüksək rütbəli və təcrübəli hərbi həkim burada saxlanılan tibbi heyətin peşə fəaliyyətinə görə düşərgənin hərbi rəhbərliyi qarşısında məsuliyyət daşıyır. Bu məqsədlə, döyüş əməliyyatları başlanan kimi münəfişənin tərəfləri 26-cı maddədə göstərilən cəmiyyətlərin üzvləri də daxil olmaqla, öz tibbi heyət üzvlərinin rütbələrinin uyğunluğuna dair müəyyən razılığa gəlirlər. Öz peşə vəzifələrinə aid bütün məsələlərdə bu həkim və habelə ruhanilər düşərgənin hərbi və tibbi rəhbərliyinə birbaşa müraciət etmək hüququna malikdirlər. Düşərgənin rəhbərliyi onlara bu məsələlərə dair yazışma aparılmasına lazımi şərait yaratmalıdır.

(c) Düşərgədə saxlanılan heyət bütün daxili nizam-intizam qaydalarına tabe olsa da, öz tibbi və ya dini vəzifələri ilə bağlı olmayan işlərə məcbur edilə bilməz.

Döyüş əməliyyatları zamanı münaqişənin tərəfləri, imkan olduqda, saxlanılan heyətin əvəz edilməsi barədə razılığa gəlməli və bu əvəzetmənin proseduru hazırlamalıdırlar.

Yuxarıdakı müddəalardan heç biri əsirlikdə saxlayan Dövləti hərbi əsirlərin tibbi və dini ehtiyaclarını ödəmək öhdəliyindən azad edə bilməz.

MADDƏ 29

Yardımcı heyətin statusu

25-ci maddədə göstərilən heyətin üzvləri düşmən Tərəfin əlinə keçdikdə hərbi əsir hesab edirlər, lakin ehtiyac yaranarsa, tibbi vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün istifadə olunurlar.

MADDƏ 30

Tibbi və dini heyətin qaytarılması

28-ci maddənin müddəaları baxımından saxlanılması zəruri olmayan heyət üzvləri yollar açıldıqda və hərbi şərait imkan verdikdə, mənsub olduqları münaqişə tərəfinə qaytarılmalıdırlar.

Qaytarılmalarını gözləyərkən onlar hərbi əsir hesab edilmirlər. Buna baxmayaraq, onlar ən azı Hərbi əsirlər ilə rəftar haqqında 1949-cu il 12 avqust tarixli Cenevrə Konvensiyasının bütün müddəalarından faydalanmalıdırlar. Onlar düşmən Tərəfin rəhbərliyi ilə öz vəzifələrinin icrasını davam etdirməli və əsasən özlərinin mənsub olduqları münaqişə tərəfinin yaralılarına və xəstələrinə qayğı göstərmək üçün istifadə olunmalıdırlar.

Yola düşərkən onlar özlərinə məxsus əmlakı, şəxsi əşyaları, qiymətli şeyləri və alətləri özləri ilə aparırlar.

MADDƏ 31

Qaytarılacaq heyətin seçilməsi

30-cu maddəyə uyğun olaraq qaytarılacaq heyətin seçilməsi heç bir irqi, dini və ya siyasi əqidə mülahizələrinə əsaslanmadan, başlıca olaraq onların tutulma vaxtı və sağlamlıq vəziyyəti əsas götürülərək həyata keçirilməlidir.

Döyüş əməliyyatlarının başladığı andan münaqişənin tərəfləri xüsusi sazişlər vasitəsilə saxlanmalı heyətin faiz nisbətini hərbi əsirlərin sayını və həmin heyətin düşərgələrə paylaşdırılmasını əsas götürməklə müəyyən edə bilərlər.

MADDƏ 32

Neytral ölkələrə mənsub heyətin qaytarılması

27-ci maddədə göstərilmiş şəxslər düşmən Tərəfin əlinə keçdikdə saxlanıla bilməzlər.

Əks xarakterli razılıq əldə edilməzsə, onlara, yollar açıldıqda və hərbi mülahizələr imkan verdikdə, öz ölkələrinə və ya, bu mümkün olmazsa, tutulana qədər xidmət etdikləri münaqişə tərəfinin ərazisinə qayıtmağa icazə verilməlidir.

Qaytarılmalarını gözləyərkən onlar düşmən Tərəfin rəhbərliyi altında öz işlərini davam etdirməlidirlər; onlardan əsasən tutulana qədər xidmət etdikləri münaqişə tərəfinin yaralılarına və xəstələrinə qayğı göstərmək üçün istifadə olunmalıdır.

Yola düşərkən onlar özlərinə məxsus əmlakı, şəxsi əşyaları, qiymətli şeyləri, alətləri, silahları və, mümkünsə, nəqliyyat vasitələrini özləri ilə aparırlar.

Münaqişənin tərəfləri belə heyət üzvlərini onların həmin Tərəflərin ixtiyarında olduğu bütün müddət ərzində öz silahlı qüvvələrinin müvafiq heyət üzvlərinə verdikləri ərzaq, yaşayış yeri, müavinət və ödənişlərlə təmin edirlər. Göstərilən heyət üzvlərinin sağlamlıq vəziyyətini normal saxlamaq üçün, onlara verilən ərzaq bütün hallarda miqdarına, keyfiyyətinə və müxtəlifliyinə görə kifayət qədər olmalıdır.

V FƏSİL BİNALAR VƏ LƏVAZİMAT

MADDƏ 33

Binalar və anbarlar

Silahlı qüvvələrin səyyar tibbi birləşmələrinin düşmən əlinə keçmiş ləvazimatı yaralılara və xəstələrə qayğı göstərmək üçün saxlanılmalıdır.

Silahlı qüvvələrin daimi tibbi müəssisələrinin binaları, ləvazimatı və anbarları müharibə qanunlarının təsiri altında qalmalıdır, lakin yaralıların və xəstələrin ehtiyacları üçün lazım olan bütün müddətdə onların təyinatı dəyişdirilə bilməz.

Bu maddədə nəzərdə tutulan bütün ləvazimat və anbarlar qəsdən məhv edilə bilməz.

MADDƏ 34

Yardım cəmiyyətlərinin əmlakı

Konvensiyada müəyyənləşdirilmiş imtiyazların şamil olduğu yardım cəmiyyətlərinin daşınar və daşınmaz əmlakı xüsusi mülkiyyət sayılır.

Müharibə qanunlarına və adətlərinə əsasən döyüşən tərəflərin malik olduğu rekvizisiya hüququ yalnız son zərurət yarandıqda, yaralıların və xəstələrin vəziyyətinə təminat verildikdən sonra həyata keçirilə bilər.

VI FƏSİL TİBBİ NƏQLİYYAT VASİTƏLƏRİ

MADDƏ 35

Himayə

Yaralıları və xəstələri və ya tibbi avadanlığı daşıyan nəqliyyat vasitələrinə səyyar tibbi birləşmələrlə eyni əsaslarla hörmət və himayə göstərilməlidir.

Belə nəqliyyat və daşıma vasitələri düşmən Tərəfin əlinə

keçdikdə müharibə qanunlarına tabe edilməlidir, bir şərtlə ki, həmin nəqliyyat vasitələrini ələ keçirmiş münaqişə tərəfi bütün hallarda həmin vasitələrdə olan yaralılara və xəstələrə qayğı göstərsin.

Rekvizisiya vasitəsilə ələ keçirilən mülki heyət və bütün nəqliyyat vasitələri beynəlxalq hüququn ümumi normalarına tabe edilir.

MADDƏ 36

Tibbi uçuş aparatları

Tibbi uçuş aparatları, yeni müstəsna olaraq yaralıları və xəstələri təxliyə etmək və tibbi heyəti və ləvazimatı daşımaq üçün istifadə olunan uçuş aparatları müvafiq döyüşən tərəflər arasında konkret olaraq razılaşdırılmış yüksəkliyə, vaxta və marşruta uyğun uçarkən həmləyə məruz qalmamalı, əksinə, döyüşən tərəflər onlara hörmət etməlidir.

Bu aparatların alt, üst və yan tərəflərində milli rənglərlə yanaşı, 38-ci maddədə nəzərdə tutulmuş və aydın görünən fərqləndirici emblem olmalıdır. Müharibənin başlanması və ya gedişi zamanı döyüşən tərəflər arasında əldə edilmiş razılığa əsasən onlara hər hansı başqa işarələr və ya tanınma nişanları da vurula bilər.

Başqa razılaşmanın olduğu hallar istisna edilməklə, düşmən ərazisi və ya düşmənin işğal etdiyi ərazi üzərindən uçuşlar qadağandır.

Tibbi uçuş aparatları yerə enmək haqqında hər bir göstərişə tabe olmalıdır. Göstərişə əsasən yerə enən uçuş aparatı mümkün yoxlamadan sonra öz sərnişinləri ilə birgə uçuşunu davam etdirə bilər.

Düşmən ərazisində və ya düşmənin işğal etdiyi ərazidə məcburi yerə enmə hallarında uçuş aparatında olan yaralılar və xəstələr, eləcə də uçuş aparatının heyəti hərbi əsir hesab edilirlər. Tibbi heyətlə 24-cü maddəyə və sonrakı maddələrə uyğun rəftar edilir.

MADDƏ 37

Neytral ölkələrin üzərindən uçuş. Yaralıların yerə endirilməsi

Münaqişə tərəflərinin tibbi uçuş aparatları, bu maddənin ikinci hissəsində göstərilmiş şərtlərə əməl etməklə, neytral Dövlətlərin ərazisi üzərindən uça bilər, zərurət yarandıqda və ya müvəqqəti dayanacaq kimi istifadə etmək üçün oraya enə bilər. Onlar neytral Dövlətə onun ərazisi üzərindən uçacaqları haqqında qabaqcadan məlumat verməli və onun quruya və ya suya enmək barədə bütün göstərişlərinə əməl etməlidirlər. Onlar yalnız münaqişənin tərəfləri ilə müvafiq neytral Dövlətlər arasında konkret olaraq razılaşdırılmış marşruta, yüksəkliyə və vaxta uyğun uçarkən həmləyə məruz qalmamalıdırlar.

Bununla belə, neytral Dövlətlər tibbi uçuş aparatlarının onların ərazisi üzərindən uçmasına və ya orada enməsinə dair şərtlər və ya məhdudiyyətlər müəyyənləşdirə bilərlər. Belə mümkün şərtlər və ya məhdudiyyətlər münaqişənin tərəflərinə eyni cür tətbiq edilməlidir.

Yerli hakimiyyət orqanlarının razılığı əsasında tibbi uçuş aparatı ilə neytral ərazidə yerə endirilmiş yaralılar və xəstələr, Neytral Dövlət və münaqişənin tərəfləri arasında başqa razılıq əldə edilməzsə, həmin neytral Dövlət tərəfindən beynəlxalq hüququn tələb etdiyi hallarda elə saxlanılmalıdır ki, onlar yenidən hərbi əməliyyatlarda iştirak edə bilməsinlər. Onların xəstəxanaya yerləşdirilməsi və saxlanması xərcləri mənsub olduqları Dövlət tərəfindən ödənilir.

VII FƏSİL FƏRQLƏNDİRİCİ EMBLEM

MADDƏ 38

Konvensiyanın emblemi

İsveçrəyə hörmət əlaməti kimi federal rənglərin tərsinə qoyulması yolu ilə əmələ gələn ağ fonda qırmızı xaç heraldik emblemi silahlı qüvvələrin tibb xidmətinin emblemi və fərqləndirici nişanı kimi qalır.

Bununla bərabər, qırmızı xaç əvəzinə fərqləndirici nişan kimi ağ fonda qırmızı aypara və ya qırmızı şir və günəş rəmzlərindən artıq istifadə edən ölkələr barəsində həmin emblemlər də bu Konvensiyanın müddəaları baxımından tanınır.

MADDƏ 39

Emblemdən istifadə

Səlahiyyətli hərbi hakimiyyət orqanının nəzarəti altında bu emblem bayraqlarda, qol sarğılarında və tibb xidmətinə aid olan bütün ləvazimatda təsvir edilir.

MADDƏ 40

Tibbi və dini heyətin tanınması

24, 26 və 27-ci maddələrdə nəzərdə tutulan heyət üzvləri sol qolunda nəmdən korlanmayan, fərqləndirici nişanı olan qol sarğısı gəzdirirlər; həmin sarğı hərbi hakimiyyət orqanları tərəfindən verilir və möhürlə təsdiq edilir.

Bu heyətin 16-cı maddədə göstərilən tanınma lövhəciklərindən başqa, fərqləndirici nişanlı xüsusi şəxsiyyət vəsiqəsi də olmalıdır. Həmin vəsiqə nəmdən korlanmamalı və cibdə gəzdirilə bilən ölçüdə olmalıdır. Şəxsiyyət vəsiqəsi milli dildə tərtib edilməli, vəsiqədə ən azı sahibinin soyadı və adı, doğum tarixi, rütbəsi və hərbi hissəsinin nömrəsi, habelə hansı statusuna görə bu Konvensiyanın himayəsi altına düşdüyü göstərməlidir. Şəxsiyyət vəsiqəsində onun sahibinin fotosəkli, habelə imzası və ya barmaq basması, ya da onların hər ikisi olmalıdır. Vəsiqəyə hərbi hakimiyyət orqanının qabarıq möhürü vurulmalıdır.

Şəxsiyyət vəsiqələri hər bir orduda eyni şəkildə və mümkün qədər, Razılığa gələn Yüksək Tərəflərin ordularında eyni tipdə olmalıdır. Münaqişənin tərəfləri bu Konvensiyaya nümunə kimi əlavə olunmuş modeldən istifadə edə bilərlər. Döyüş əməliyyatları başlanarkən onlar istifadə etdikləri model barəsində bir-birinə məlumat verməlidirlər. Şəxsiyyət vəsiqələri, imkan daxilində, azı iki nüsxə hazırlanır və onun bir

nüsxəsi vəsiqə sahibinin mənsub olduğu dövlətdə saxlanılır.

Heç bir halda, yuxarıda göstərilən heyət fərqləndirici nişanlardan və şəxsiyyət vəsiqələrindən, eləcə də qol sarğısı gəzdirmək hüququndan məhrum edilə bilməz. Onları itirən şəxs vəsiqənin və fərqləndirici nişanların dublikatını almaq hüququna malikdir.

MADDƏ 41

Yardımcı heyətin tanınması

25-ci maddədə nəzərdə tutulan heyət yalnız tibbi vəzifələrini yerinə yetirərkən ortasında kiçik ölçülü fərqləndirici nişan olan ağ qol sarğısı gəzdirir. Qol sarğısı hərbi hakimiyyət orqanları tərəfindən verilir və möhürlə təsdiq edilir.

Bu tipli heyətə məxsus hərbi şəxsiyyət vəsiqələrində sahibinin keçdiyi xüsusi hazırlıq, onun vəzifələrinin müvəqqəti xarakter daşması və qol sarğısı gəzdirmək hüququ barədə qeydlər əks olunmalıdır.

MADDƏ 42

Tibbi birləşmə və müəssisələrin işarələnməsi

Konvensiyanın fərqləndirici bayrağı yalnız bu Konvensiyanın himayəsində olan tibbi birləşmələrin və müəssisələrin üzərində və yalnız hərbi hakimiyyət orqanlarının razılığı ilə qaldırıla bilər.

Səyyar birləşmələrdə, daimi müəssisələrdə olduğu kimi, Konvensiyanın bayrağı ilə yanaşı, həmin birləşmənin və müəssisənin mənsub olduğu münaqişə tərəfinin milli bayrağı da qaldırıla bilər.

Bununla belə, düşmən əlinə keçmiş tibbi birləşmələr yalnız Konvensiyanın bayrağını qaldıra bilərlər.

Münaqişənin tərəfləri hərbi şəraitin imkan verdiyi dərəcədə zəruri tədbirlər görməlidirlər ki, hər cür düşmənçilik hərəkətinin qarşısını almaq üçün tibbi birləşmə və müəssisələrin istifadə etdikləri fərqləndirici nişanlar düşmənin quru, hava və ya dəniz qüvvələri tərəfindən aydın görülməsin.

MADDƏ 43

Neytral ölkələrin tibbi birləşmələrinin işarələnməsi

27-ci maddədə nəzərdə tutulan şərtlərlə neytral ölkələrin döyüşən Tərəfə xidmətlər göstərməyə icazə verilmiş tibbi birləşmələri, əgər həmin Tərəf 42-ci maddənin ona verdiyi hüquqdan istifadə edirsə, bu Konvensiyanın bayrağı ilə yanaşı onun milli bayrağını da qaldırmalıdırlar.

Müvafiq hərbi hakimiyyət orqanlarının əks xarakterli emrlərinin olduğu hallardan savayı, qalan bütün hallarda bu tibbi birləşmələr düşmən Tərəfin əlinə keçsələr belə, özlərinin milli bayrağını qaldıra bilərlər.

MADDƏ 44

Emblemdən istifadə üzərində məhdudiyətlər. İstisnalar

Bu maddənin aşağıdakı hissələrində nəzərdə tutulan hallar istisna olmaqla, ağ fonda qırmızı xaç emblemindən və "Qırmızı Xaç" və "Cenevrə Xaçı" sözlərindən nə dinc dövrdə, nə də müharibə dövründə istifadə edilə bilməz, yalnız bu Konvensiyanın və ya oxşar məsələləri tənzimləyən digər Konvensiyaların himayəsi altında olan tibbi birləşmə və müəssisələrin, heyətin və ya ləvazimatın işarələnməsi və ya müdafiəsi üçün istifadə edilə bilər. Bu, 38-ci maddənin ikinci hissəsində nəzərdə tutulan emblemlərdən istifadə edən ölkələr barəsində həmin emblemlərə də aid edilir. 26-cı maddədə nəzərdə tutulan Milli Qırmızı Xaç Cəmiyyətləri və digər cəmiyyətlər bu Konvensiyanın himayəsini təmin edən fərqləndirici emblemdən yalnız bu hissənin müddəaları çərçivəsində istifadə etmək hüququna malikdirlər.

Bundan başqa, Milli Qırmızı Xaç (Qırmızı Aypara, Qırmızı Şir və Günəş) Cəmiyyətləri dinc dövrdə öz ölkələrinin qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş qaydada, Qırmızı Xaçın adından və emblemindən Beynəlxalq Qırmızı Xaç Konfranslarının təsbit etdiyi prinsiplərə uyğun olan özlərinin digər fəaliyyət növləri üçün də istifadə edə bilərlər. Bu fəaliyyət növləri müharibə dövründə həyata keçirildikdə, emblemdən istifadə şərtləri elə olmalıdır ki, onun

Konvensiyanın himayəsini təmin etmək məqsədi güddüyünü güman etmək mümkün olmasın; bu emblem nisbətən kiçik ölçüdə olmalı və ondan qol sarğılarında və binaların damlarında istifadə edilməməlidir.

Beynəlxalq Qırmızı Xaç təşkilatlarına və onların lazımı səlahiyyət verdikləri heyətlərə istənilən vaxt ağ fonda qırmızı xaç emblemindən istifadə etməyə icazə verilir.

Müstəsna hal kimi, milli qanunvericiliyə uyğun olaraq və Milli Qırmızı Xaç (Qırmızı Aypara, Qırmızı Şir və Günəş) Cəmiyyətlərindən birinin birbaşa ifadə olunmuş icazəsi ilə Konvensiyanın emblemindən dinc dövrdə tibbi nəqliyyat kimi işlədilən daşıma vasitələrinin tanınması və yalnız yaralılara və xəstələrə pulsuz yardım göstərmək üçün nəzərdə tutulan yardım məntəqələrinin yerlərinin işarələnməsi üçün istifadə edilə bilər.

VIII FƏSİL KONVENSIYANIN İCRASI

MADDƏ 45

Təfəsilatlı icra. Nəzərdə tutulmayan hallar

Münaqişənin hər bir tərəfi öz Baş komandanları vasitəsilə əvvəlki maddələrin bütün təcrrüatı ilə icrasını, nəzərdə tutulmamış hallarda isə bu Konvensiyanın ümumi prinsiplərinə uyğun icranı təmin etməlidir.

MADDƏ 46

Əvəzçixma tədbirlərinin qadağan edilməsi

Bu Konvensiyanın himayəsində olan yaralılara, xəstələrə, heyətə, binalara və ya ləvazimata qarşı əvəzçixma tədbirləri qadağandır.

MADDƏ 47

Konvensiyanın yayılması

Razılığa gələn Yüksək Tərəflər bu Konvensiyanın

mətnini həm dinc dövrdə, həm də müharibə dövründə öz ölkələrində mümkün qədər geniş yaymağı, o cümlədən onun öyrənilməsinə hərbi və imkan daxilində mülki təhsil proqramlarına daxil etməyi öhdələrinə götürürlər ki, bütün əhali, xüsusən döyüşən silahlı qüvvələr, tibbi heyət və ruhanilər onun prinsipləri ilə tanış ola bilsinlər.

MADDƏ 48

Tərcümələr. Tətbiq qaydaları

Razılığa gələn Yüksək Tərəflər İsveçrə Federal Şurasının vasitəsilə, döyüş əməliyyatları zamanı isə Himayəçi Dövlətlərin vasitəsilə bu Konvensiyanın rəsmi tərcümələrini, eləcə də onun tətbiqini təmin etmək məqsədilə qəbul edə biləcəkləri qanunları və digər normativ aktları bir-birinə göndərməlidirlər.

IX FƏSİL SUI-İSTİFADƏLƏRİN VƏ POZUNTULARIN QARŞISININ ALINMASI

MADDƏ 49

Cəzalar. I. Ümumi qeydlər

Razılığa gələn Yüksək Tərəflər sonrakı maddədə göstərilmiş bu Konvensiyanın ciddi pozuntularından hər hansı birini törədən və ya törətməyi əmr edən şəxslər üçün müvafiq cəzalar müəyyənləşdirmək məqsədilə istənilən zəruri qanunvericilik tədbirləri öhdələrinə götürürlər.

Hər bir Razılığa gələn Yüksək Tərəf bu ciddi pozuntulardan hər hansı birini törətdiyi və ya törətməyi əmr etdiyi güman edilən şəxsləri axtarıb tapmağı və vətəndaşlığından asılı olmayaraq, öz məhkəməsinə verməyi öhdəsinə götürür. Həmçinin o, bunu arzu edərsə, öz qanunvericiliyinin müddəalarına uyğun olaraq, həmin şəxsləri mühakimə edilmək üçün digər maraqlı Razılığa gələn Yüksək Tərəfə verə bilər, bu şərtlə ki, həmin Razılığa gələn Yüksək

Tərəf göstərilən şəxslərə qarşı əsaslı ittihamlar irəli sürmüş olsun.

Razılığa gələn Yüksək Tərəflərdən hər biri sonrakı maddədə göstərilən ciddi pozuntulardan savayı, bu Konvensiyanın müddəalarına zidd olan digər bütün hərəkətlərin də qarşısını almaq üçün zəruri tədbirlər görməlidir.

Bütün hallarda, təqsirləndirilən şəxslər Hərbi əsirlər ilə rəftar haqqında 1949-cu il 12 avqust tarixli Cenevrə Konvensiyasının 105-ci maddəsində və sonrakı maddələrində nəzərdə tutulandan az əlverişli olmayan müvafiq məhkəmə təminatlarına və müdafiə hüququna malik olmalıdırlar.

MADDƏ 50

II. Ciddi pozuntular

Əvvəlki maddədə nəzərdə tutulan ciddi pozuntulara bu Konvensiyanın himayəsində olan şəxslərə və ya əmlaka qarşı törədilmiş aşağıdakı hərəkətlər aiddir: qəsdən adamöldürmə, işgəncə və ya qeyri-insani rəftar, o cümlədən bioloji eksperimentlər aparılması, qəsdən ağır əzab vermə, yaxud həyat və ya sağlamlıq üçün təhlükəli olan xəsarət yetirilməsi, hərbi zərurət olmadan, qeyri-qanuni və mənasız yerə böyük miqyasda dağıntılar törədilməsi və əmlakın ələ keçirilməsi.

MADDƏ 51

III. Razılığa gələn Tərəflərin məsuliyyəti

Razılığa gələn Yüksək Tərəflərdən heç birinə ixtiyar verilmir ki, özünü və ya Razılığa gələn hər hansı digər Yüksək Tərəfi bundan əvvəlki maddədə nəzərdə tutulan pozuntulara görə onun və ya Razılığa gələn digər Yüksək Tərəfin üzərinə qoyulan məsuliyyətdən azad etsin.

MADDƏ 52

İstintaq proseduru

Münaqişə tərəflərindən birinin xahişi ilə, Konvensiyanın

güman edilən hər hansı pozuntusu ilə bağlı iddia irəli sürüldükdə maraqlı Tərəflər arasında müəyyən edilməli olan qaydada istintaq başlanmalıdır.

İstintaq proseduru ilə bağlı razılaşma əldə edilmədikdə, hər iki Tərəfin razılığı ilə prosedur məsələsini həll edəcək münsif seçilir.

Pozuntu müəyyən edilən kimi münaqişənin tərəfləri ona son qoymalı və həmin pozuntuya görə mümkün qədər tez bir müddətdə cəza verilməsini təmin etməlidirlər.

MADDƏ 53

Emblemdən sui-istifadə

Fərdlərin, cəmiyyətlərin, dövlət və ya özəl firma və ya şirkətlərin, bu Konvensiyaya görə belə bir hüquqa malik olanlar istisna olmaqla, "Qırmızı Xaç" və ya "Cenevrə Xaçı" emblemindən və ya adından və ya onları təqlid edən hər hansı nişandan və addan istifadə etməsi, istifadənin məqsədindən və başlanma tarixindən asılı olmayaraq, hər bir vaxt qadağan edilir.

Tərsinə qoyulmuş federal rənglərin qəbul edilməsi ilə İsveçrəyə göstərilən hörmətlə əlaqədar olaraq və İsveçrənin gerbinin Konvensiyanın fərqləndirici nişanı ilə qarışdırılmasına yol verməmək üçün fərdlərin, cəmiyyətlərin və firmaların İsveçrə Konfederasiyasının gerbindən, eləcə də onları təqlid edən hər hansı nişandan istər firma və ya əmtəə nişanları kimi, istərsə də bu nişanların tərkib hissələri kimi, yaxud kommersiya dürüstlüyünə zidd olan məqsədlər üçün, yaxud İsveçrənin milli heysiyyətinə toxuna bilən şəraitdə istifadə etməsi hər bir vaxt qadağan edilir.

Bununla bərabər, 1929-cu il 27 iyul tarixli Cenevrə Konvensiyasının iştirakçısı olmayan Razılığa gələn Yüksək Tərəflər bu maddənin birinci hissəsində qeyd edilən emblemlərdən, adlardan, nişanlardan və ya işarələrdən bundan əvvəl istifadə edənlərə həmin istifadəni dayandırmaq üçün bu Konvensiyanın qüvvəyə mindiyi andan ən çoxu üç il möhlət verə bilərlər, bu şərtlə ki, həmin möhlət dövründə bu istifadə elə şəkildə olmalıdır ki, müharibə dövründə bu

Konvensiyanın himayəsini təmin etməsi təsəvvürünü yaratmasın.

Bu maddənin birinci hissəsində nəzərdə tutulan qadağan əvvəlki istifadə ilə bağlı qazanılmış hər hansı hüquqa toxunmadan 38-ci maddənin ikinci hissəsində nəzərdə tutulan emblemlərə və adlara da şamil edilir.

MADDƏ 54

Sui-istifadənin qarşısının alınması

Razılığa gələn Yüksək Tərəflərin qüvvədə olan qanunvericiliyi yetərli olmasa, onlar 53-cü maddədə göstərilən sui-istifadə hallarının hər bir vaxt qarşısını almaq və cəzalandırmaq üçün zəruri tədbirlər görməlidirlər.

YEKUN MÜDDƏALARI

MADDƏ 55

Dillər

Bu Konvensiya ingilis və fransız dillərində tərtib olunmuşdur. Hər iki mətn eyni dərəcədə autentikdir.

İsveçrə Federal Şurası Konvensiyanın rus və ispan dillərinə rəsmi tərcüməsini təmin edəcəkdir.

MADDƏ 56

İmzalama

Bu günün tarixi qoyulmuş bu Konvensiya 1949-cu il aprelin 21-də Cenevrədə açılmış Konfransda təmsil olunan bütün Dövlətlər adından, habelə həmin Konfransda təmsil olunmamış, lakin Quruda döyüşən ordularda yaralıların və xəstələrin vəziyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında 1864, 1906 və ya 1929-cu il tarixli Cenevrə Konvensiyalarının iştirakçısı olan Dövlətlər tərəfindən 1950-ci il fevralın 12-dək imzalana bilər.

MADDƏ 57

Ratifikasiya

Bu Konvensiya mümkün qədər tez ratifikasiya edilməli və ratifikasiya sənədləri isə Berndə saxlanmağa verilməlidir.

Hər bir ratifikasiya sənədinin verilməsinə dair protokol tərtib edilir, protokolun təsdiqlənmiş surəti İsveçrə Federal Şurası Tərəfindən o Dövlətlərə təqdim olunur ki, onların adından Konvensiya imzalanmış və ya Konvensiyaya qoşulmaq barəsində bildiriş verilmişdir.

MADDƏ 58

Qüvvəyə minmə

Bu Konvensiya azı iki ratifikasiya sənədinin saxlanmağa verildiyi vaxtdan altı ay sonra qüvvəyə minir.

Sonralar Konvensiya hər bir Razılığa gələn Yüksək Tərəf üçün onun öz ratifikasiya sənədinin saxlanmağa verildiyi vaxtdan altı ay sonra qüvvəyə minir.

MADDƏ 59

Əvvəlki Konvensiyalara münasibət

Razılığa gələn Yüksək Tərəflərin qarşılıqlı münasibətlərində bu Konvensiya 1864-cü il 22 avqust, 1906-cı il 6 iyul və 1929-cu il 27 iyul tarixli Konvensiyaları əvəz edir.

MADDƏ 60

Qoşulma

Qüvvəyə mindiyi gündən etibarən bu Konvensiya onu imzalamamış hər bir Dövlətin qoşulması üçün açıqdır.

MADDƏ 61

Qoşulma barəsində bildiriş

Hər bir qoşulma barəsində İsveçrə Federal Şurasına yazılı bildiriş göndərilir və qoşulma həmin bildiriş alındığı

gündən altı ay sonra qüvvəyə minir.

İsveçrə Federal Şurası bu Konvensiyanı imzalamış və ya ona qoşulma barəsində bildiriş göndərmiş Dövlətlərin hamısına qoşulmalar haqqında məlumat verir.

MADDƏ 62

Dərhal qüvvəyə minmə

2-ci və 3-cü maddələrdə nəzərdə tutulan hallar saxlanmağa verilmiş ratifikasiyaları, habelə münaqişə tərəflərinin döyüş əməliyyatları və ya işğal başlanmazdan əvvəl və ya sonra bəyan etdikləri qoşulmaları dərhal qüvvəyə mindirir. İsveçrə Federal Şurası münaqişənin tərəflərindən alınmış bütün ratifikasiyalar və ya qoşulmalar barəsində ən çəvik üsulla məlumat verməlidir.

MADDƏ 63

Denonsasiya

Razılığa gələn Yüksək Tərəflərdən hər birinin bu Konvensiyanı denonsasiya etmək ixtiyarı vardır.

Denonsasiya barəsində İsveçrə Federal Şurasına yazılı bildiriş göndərilir. O, bu bildirişi bütün Razılığa gələn Yüksək Tərəflərin hökumətlərinə çatdırır.

Denonsasiya yalnız İsveçrə Federal Şurasına bildiriş göndərildikdən bir il sonra qüvvəyə minir. Lakin denonsasiya edən Dövlətin münaqişədə iştirak etdiyi dövrdə barəsində bildiriş göndərdiyi denonsasiya sülh bağlananadək, hər bir halda, Konvensiyanın himayəsində olan şəxslərin azad edilməsi və repatriasiya olunması əməliyyatları başa çatanaadək qüvvəyə minmir.

Denonsasiya yalnız denonsasiya edən Dövlət barəsində qüvvəyə malik olur. Denonsasiya münaqişə tərəflərinin beynəlxalq hüquq prinsiplərinə görə yerinə yetirilməsini davam etdirməyə borclu olduqları öhdəliklərə heç cür xələl gətirmir, çünki bu prinsiplər sivil xalqlar arasında müəyyən olunmuş adətlərdən, insanlıq qanunlarından və ümumbəşəri vicdanın hökmündən irəli gəlir.

MADDƏ 64

Birləşmiş Millətlər Təşkilatında qeydiyyat

İsveçrə Federal Şurası bu Konvensiyanı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Katibliyində qeydiyyatda aldırır. İsveçrə Federal Şurası bu Konvensiya ilə bağlı bütün ratifikasiyalar, qoşulmalar və denonsasiyalar barəsində də Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Katibliyinə məlumat verir.

BUNLARIN TƏSDİQİ KİMİ, aşağıda imza edənlər müvafiq səlahiyyətlərini təqdim etməklə, bu Konvensiyanı imzaladılar.

Cenevrədə 1949-cu il avqustun 12-də ingilis və fransız dillərində İCRA EDİLDİ; bu Konvensiyanın əslisi İsveçrə Konfederasiyasının arxivlərində saxlanılır. İsveçrə Federal Şurası onun təsdiqlənmiş surətlərini bu Konvensiyanı imzalamış və ya ona qoşulmuş bütün Dövlətlərə göndərir.

TİBBİ YARDIM ZONALARI VƏ YERLƏRİ HAQQINDA SAZIŞ LAYİHƏSİ

MADDƏ 1

Tibbi yardım zonaları müstəsna olaraq Quruda döyüşən silahlı qüvvələrdə yaralıların və xəstələrin vəziyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında 1949-cu il 12 avqust tarixli Cenevrə Konvensiyasının 23-cü maddəsində sadalanan şəxslər üçün, habelə bu zonaları və əraziləri təşkil və idarə etmək, orada cəmləşdirilmiş şəxslərə qayğı göstərmək vəzifəsinin həvalə olunduğu heyət üçün nəzərdə tutulur.

Lakin bu zonaların ərazisində daimi yaşayan şəxslər orada qalmaq hüququna malikdirlər.

MADDƏ 2

Hər hansı əsasa görə tibbi yardım zonasında olan şəxslər nə bu zonanın daxilində, nə də ondan kənarında hərbi əməliyyatlara və ya hərbi ləvazimatın istehsalına birbaşa aidiyyəti olan heç bir işlə məşğul ola bilməzlər.

MADDƏ 3

Tibbi yardım zonasını yaradan Dövlət bu zonaya gəlməyə və ya orada qalmağa hüququ olmayan bütün şəxslərin zonaya daxil olmasını qadağan etmək üçün bütün zəruri tədbirləri görməlidir.

MADDƏ 4

Tibbi yardım zonaları aşağıdakı şərtlərə cavab verməlidir

- Bu zonalar onları yaratmış Dövlətin nəzarəti altında olan ərazinin yalnız kiçik bir hissəsini əhatə etməlidir.
- Onlar yerləşdirilə bilən əhalinin sayına nisbətən

seyrək məskunlaşdırılmalıdır.

c) Onlar hər cür hərbi obyektlərdən, yaxud iri sənaye müəssisələrindən və ya inzibati idarələrdən uzaqda yerləşdirilməli, habelə onların ərazisində belə obyektlər, müəssisələr və idarələr olmamalıdır.

d) Onlar müharibə aparılması üçün əhəmiyyət daşıya biləcəyi ehtimal edilən ərazilərdə olmamalıdır.

MADDƏ 5

Tibbi yardım zonalarına aşağıdakı tələblər qoyulur:

a) Bu zonalarda olan kommunikasiya xətlərindən və nəqliyyat vasitələrindən hərbi heyətin və ya ləvazimatın daşınması üçün, hətta tranzit məqsədi ilə də istifadə edilə bilməz.

b) Heç bir halda onlar hərbi vasitələrlə müdafiə edilməməlidir.

MADDƏ 6

Tibbi yardım zonaları onların kənarlarında və binaların üzərində yerləşdirilən ağ fonda qırmızı xaç (qırmızı aypara, qırmızı şir və günəş) nişanı ilə işarələnir. Gecələr onlar elə bu qaydada, müvafiq işıqlandırma vasitəsi ilə işarələyə bilər.

MADDƏ 7

Dinc dövrdə və ya döyüş əməliyyatları başlanarkən Dövlətlər nəzarət etdikləri ərazidə yaratdıqları tibbi yardım zonalarının siyahısını bütün Razılığa gələn Yüksək Tərəflərə bildirməlidirlər. Onlar münaqişə zamanı yaradılan hər bir yeni zona barədə də məlumat verməlidirlər.

Düşmən Tərəfin yuxarıdakı məlumatı aldığı andan etibarən zona qanuni surətdə yaradılmış sayılır.

Lakin düşmən Tərəf bu Sazişdə müəyyən edilmiş şərtlərdən hər hansı birinin açıq-aşkar yerinə yetirilmədiyini hesab etdikdə, bu zonanın mənsub olduğu Tərəfə müvafiq məlumat verərək zonanı tanımaqdan imtina edə bilər və ya

zonanı tanımasını 8-ci maddədə nəzərdə tutulan nəzarətin qoyulmasından asılı edə bilər.

MADDƏ 8

Düşmən Tərəfin yaratdığı bir və ya bir neçə tibbi yardım zonasını tanıması hər bir Dövlətin hüququ vardır ki, həmin zonaların bu sazişdə təsbit olunmuş şərtlərə və öhdəliklərə uyğun gəlib-gəlmədiyinin bir və ya bir neçə Xüsusi Komissiya tərəfindən yoxlanılmasını tələb etsin.

Bu məqsədlə həmin Xüsusi Komissiyaların üzvlərinin istənilən vaxt müxtəlif zonalara daxil olmağa, hətta orada daimi yaşamağa ixtiyarı vardır. Komissiya üzvlərinə hər cür şərait yaradılır ki, onlar nəzarətlə bağlı öz vəzifələrini yerinə yetirə bilsinlər.

MADDƏ 9

Xüsusi Komissiyalar bu Sazişin şərtlərinə, onların fikrincə, zidd olan faktları aşkar etdikdə, dərhal bu barədə həmin zonanın mənsub olduğu Dövlətə məlumat verir və bu faktların aradan qaldırılması üçün ona beş gün vaxt verirlər. Bu barədə onlar zonanı tanıması Dövlətə məlumat verirlər.

Əgər zonanın mənsub olduğu Dövlət həmin müddət qurtaranadək ona göndərilmiş xəbərdarlıq üzrə zəruri tədbirlər görməzsə, qarşı Tərəf həmin zona barəsində bu Sazişlə daha bağlı olmadığını bəyan edə bilər.

MADDƏ 10

Bir və ya bir neçə tibbi yardım zonası və ya ərazisi yaratmış istənilən Dövlət, habelə bu cür zona və ərazilərin mövcudluğu barəsində məlumat verilmiş düşmən Tərəflər 8-ci və 9-cu maddələrdə nəzərdə tutulan Xüsusi Komissiyaların tərkibinə şəxsləri təyin edir və ya təyin etməyi neytral Dövlətlərdən xahiş edirlər.

MADDƏ 11

Tibbi yardım zonaları heç bir halda həmləyə məruz

qalmamalıdır. Munaqişenin tərəfləri hər bir vaxt onlara himayə və hörmət göstərməlidirlər.

MADDƏ 12

Ərazi işğal edilərkən orada olan tibbi yardım zonaları əvvəlki kimi himayədə olmalı və tibbi yardım zonaları kimi istifadə edilməlidirlər.

Lakin həmin zonaların təyinatı işğalçı Dövlət tərəfindən dəyişdirilə bilər, bu şərtlə ki, orada yerləşdirilmiş şəxslərin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün bütün tədbirlər görülmüş olsun.

MADDƏ 13

Bu Saziş Dövlətlərin tibbi yardım zonaları ilə eyni məqsədlər üçün istifadə etdikləri ərazilərə də tətbiq edilir.

II ƏLAVƏ

Üz tərəf

Arxa tərəf

  (Vəsiqəni vermiş ölkənin və hərbi hakimiyyət orqanının adı üçün yer) Silahlı qüvvələrə təhkim edilmiş tibbi və dini heyətin üzvləri üçün ŞƏXSİYYƏT VƏSIQƏSİ Soyadı..... Adı ..... Doğum tarixi..... Rütbəsi..... Qoşun nömrəsi..... Bu vəsiqənin sahibi..... kimi Quruda döyüşən silahlı qüvvələrdə yaralıların və xəstələrin vəziyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında 1949-cu il 12 avqust tarixli Cenevrə Konvensiyasının himayəsindədir ..... Verildiği tarix ..... Vəsiqənin nömrəsi	<p>Sahibinin fotoşəkli</p> <p>Vəsiqəni vermiş hərbi hakimiyyət orqanının qabanq möhürü</p>	Vəsiqə sahibinin imzası və ya barmaq basması və ya onların hər ikisi	
	Boyu	Gözləri	Saçı
Digər xüsusi əlamətləri			

